TRSTĚNICKÁ STEZKA
Trstěnický zpravodaj · www.trstenice.cz · vánoční speciál 2016

Vážení spoluobčané,
dovolte nám, abychom Vám poděkovali za spolupráci a podporu při pořádání všech kulturních, společenských a sportovních akcí v roce 2016. Děkujeme a zároveň věříme, že nám zachováte přízeň i v roce následujícím.

Krásné, příjemné a klidné prožití vánočních svátků a v novém roce 2017 mnoho zdraví a úspěchů Vám přejí

starosta a zastupitelé obce

PŘIPRAVOVANÉ AKCE

X. ADVENTNÍ KONCERT

se uskuteční v neděli **18. prosince 2016 ve 14 hodin** v kostele Nalezení sv. Kříže v Trstěnici
Vystoupí žáci ZŠ Trstěnice a hudební skupina ze Svitav. Po skončení koncertu bude připraveno v Komunitním centru Trstěnice malé občerstvení s vánočním punčem. A až se zahřejeme, přesuneme se na dvůr komunitního centra, kde si **zazpíváme u vánočního stromu** vánoční koledy a písně a popřejeme si krásné a klidné svátky vánoční.

VÁNOČNÍ PŮLNOČNÍ MŠE SVATÁ

se v kostele Nalezení sv. Kříže uskuteční na Štědrý den ve 21 hodin

JEDNOTA

Otevírací doba o svátcích :

SO	24. 12.	ZAVŘENO
NE	25. 12.	ZAVŘENO
PO	26. 12.	ZAVŘENO
ÚT	27. 12.	7 – 16 h.
ST	28. 12.	7 – 16 h.

29. 12. 2016 – 8. 1. 2017
ZAVŘENO

* * * * * * * * * * * * *

Sháníme nárazovou výpomoc do prodejny v Trstěnici na vybalování zboží apod. cca 5–10h/týdně vhodné jako brigáda pro paní na mat. dovol. či důchodce. Více na tel. 731 597 312

TŘÍKRÁLOVÁ SBÍRKA

V sobotu 7. ledna 2017 proběhne tradiční Tříkrálová sbírka. Vaše domovy tento den navštíví tři králové, aby Vás požádali o koledu – příspěvek, který bude věnován na charitativní účely.

VÁNOCE V TRSTĚNICI PŘED OSMEDESÁTI LETY

Bývaly chudé, jako byl chudý život venkovského člověka v podhůří Vysočiny, kde obživu dávala jen kamenitá pole a les. Znamenaly však změnu v jednotvárném a těžkou prací vyplněném během roku, a proto se na ně těšívali staří i mladí. Sotva mraky od Poličky přinesly první sníh, nedala „ta drůběř“ (drůběž, drobné děti) pokoj, „seděly na tátoj jak zimnice“, až přinesl betlém, od loňských vánoc „na stropě“ uschovaný, a za dlouhých zimních večerů se dal do jeho opravování a doplňování. Levné barvotisky křiklavých barev nebo figurky vyřezané neumělou rukou a naivně omalované byly přece jen krásné v očích dětí, které si svoje hračky – pokud jaké měly – samy dělaly a to ještě jenom jako úkradkem. Dřina byla jim údělem téměř od kolébky, rodiče považovali hru za ztrátu času a jistě v celé vsi nebyl by se našel „marník“, který by na takovou „daremnost“, jako je hračka, obětoval jediný krejcar – vždyť se ho kolikrát nedostávalo na chleba!
Betlém se napevno stavěl ovšem až o Štědrém dnu, a to buď za okno, nebo na prkno, za tím účelem na stěně zavěšené, to když byl větší, třeba se skálou a hradem. Figurky, na spodní straně opatřené špičatým dřívkem, se zapíchaly do mechu, kterého ženské nanosily z lesa plné krůsny hned před dušičkami – něco na obložení hrobů, něco k nastlání mezi okna, aby neprofukovalo, a co zbylo, dostaly děti pod betlém. Však ten betlém, to byla kromě pletenic a koledy jediná vánoční radost chasy. Stromeček měli jen ve škole a v největším statku u Kuřů, říkali mu „boží strom“, a děti

z chalup považovaly za vyznamenání, když se na něj směly přijít podívat. Že by se pod stromek mohly dávat dárky, o tom se ani nevědělo. To až o čtvrt století později se stromečky začaly strojit i v chudších rodinách, ovšem v podobě velmi prosté. Táta přinesl z lesa malý smrček, ten zapíchl do řepy kulatky, kterou dole seřízl, aby stála na stole. Děti si na stromek zavěsily ořechy, kdo i je mohl obalit staniolem, ten už si myslel, že má kdovíjakou parádu, pak trochu fíků a svatojánského chleba, což bývaly nejlevnější mlsky. Doma pečené perníčky nebo dokonce pěnové kousky koupené u místního kupce, to byl málokomu dosažitelný přepych, ještě tak nejspíš se zabalilo pár „ajbišcetlí“ do nastříhaných papírků. Výzdobu stromku doplňovaly řetězy slepené mazem, z barevných papírů všelijak posháněných, ale moc jich nebylo. Svíčička žádná, jedna tenounká se zapálila večer u betléma, ale jen na chvilku, aby vydržela ještě na kolik večerů. Stromek strojily větší děti svým malým sourozencům, táta na takovou „páračku“ nebyl a máma neměla čas, ta „ďála vo božímdárku“. Pekla pletenice a koláče, zadělávala tedy dvojí těsto, a ne snad v mísách, ale v dřevěných necičkách. Vždyť v početnější rodině padlo kolik košatek bělu (ošatek nejlepší bílé mouky), košatka vajec a „slejvák mastnýho“ (hliněný hrnec na přepuštěný omastek). Každý člen rodiny musel dostat svou pletenici, s kterou si sám hospodařil, a koláčů „do vůle“. Vstávaly hospodyně k této namáhavé, a přece jim milé práci, ještě byly hvězdy na nebi. Do koláčů chystaly „skládání“ povidlové, tvarohové a makové. Mák se nemlel, ale třel dřevěným trdýlkem v pernici (hliněná, uvnitř vroubkovaná mísa), to také zabralo hodně času, a tak si chválila každá, které se na sváteční vychystávání „vopřahala“ (připravila) několik dní předem a na Štědrý den si nechala jen pečení.

Úklid skromných domácností s nejnutnějším zařízením nedal sice mnoho práce, ale každá „plechá“ (pořádná) hospodyně hleděla, aby měla na svátky vybíleno a čerstvě povlečeno. Protože ve většině rodin měli na každou postel jediné povlečení, musela stažené hned namočit, co nejrychleji vyprat a usušit, na desce dřevěným válkem trochu zmandlovat, i když hodně pospíchala, jakáž pomoc, jednu noc se spalo v sypkách. Do postelí se dala na prkýnka čistá šítová sláma (měkčí sláma ze žita, mláceného cepy), do hlav se udělal s víchu podhlavník, na to poslamka (prostěradlo), spodnice, svrchnice a zhlavec, všechno z proužkovaného kanafasu, ale v polštáři musela být po straně vložka, uháčkovaná z bavlny, na to se tuze drželo! Však si nějaké ty hvězdice „umotala“ každá, ještě byla „ďouče ke škole“. Zimomřiví stařečkové si dávali do noh ještě páperník – polštář z pápěrek, už odrhnutých husích pírek.

S jídelníčkem Štědrého dne nebylo potřeba lámat si hlavu. Určovala ho tradice od pokolení do pokolení. V poledne se držel půst, nebylo tedy nic nebo krajích chleba a hrnek mléka, někdy trochu „zelouky s bandorama“, leda na statku hospodyně přistrojila „pantátoj něco chytřejšího, tfá kousek slítku do širůčku“ (míchaná vejce do nízkého dvouuchého kastrolku). Dětí se samozřejmě nedohlídali, aby mezi dnem neuchytly nějaký koláč, ať byl „přiškorknutý“ nebo jinak „chybovaný“ přece byl „samá chuť.

V poledne už taky na „lajci“ u kamen chladly pletenice, aby se k večeři mohly nakrojit. Kapra měli jen ve škole, na faře a u Kuřů, jinde byla k večeři krupicová kaše buď vařená, vylitá na „hlybokou“ mísu, v ní „studýnky“ rozpáleného másla a na ni perníku a cukru „po kolena“, nebo přepékaná. To do uvařené kaše zamíchali máslo, cukr a žloutky a pak ji pekli v pekáči, na který dali také kus másla, aby hotová kaše hezky „vodpadla“.

A po kaši ovocka – slavná ovocka litomyšlského kraje. Nesměla chybět na žádném stole, i když se jídala celý rok k bramborám, vdolkům nebo jen chlebu. O vánocích ovšem ovocku – kaši z vařených křížal, sušených švestek a hrušek – ještě vylepšili krájenými ořechy a hrozinkami, třeba jen těmi malými, černými, které byly levnější než velké žluté „sultánky. Kde už to vedli „po pansku“, podali ještě k pletenici čaj. Nebyl to však čaj v pravém smyslu toho slova, říkali tak horké vodě, do které vlili „štampli sekaný“. „Sekanou“ připravoval každý kupec sám smícháním punče s rumem napolovic a před svátky měl na ni velký odbyt.

Po večeři přinesla hospodyně na stůl. Jindy jen čistě vydrhnutý, ale dnes bílou rozsívkou přikrytý, košatku ořechů a jablek, která měla uschována na půdě v seně. Byla to většinou skromná panenská jablíčka, tak typická pro naši Vysočinu. Pak děvčata třásla bez, házela pantofel za hlavu a vůbec hleděla „vyzpytovat“ budoucnost, tak jako do dělaly dívky všude jinde, a staří besedovali. Hezky se to sedělo v chalupách většinou ještě roubených při petrolce nebo jen „žabce“ (malá plechová lampička na lněný nebo řepkový olej) u teplých kamen. Však bývaly v Trstenici zimy „až praskaly šindele“, tak se nesmělo šetřit „s votopej dříví“, nebo „rejši“ přihodit „kloudnej kohát“, však jich děti nanosily hned zvečera plný „pecník“.

Chase se brzy přibrala dřímota, ale ostatní vydrželi, až byl čas jít na půlnoční, však si mohli druhý den pospat. Dobytek sice musel dostat svoje, ale jinak se sotva ustlalo a zametlo. A sváteční oběd byl brzy hotov. Nad v každé domácnosti měli husu. Ano, husu. Ovšem ne pečenou, ta bylo „nepodílná“, šetrným hospodyním drahá, ony už s husou musely něco zahradi! Tedy ji „slíkly“, sádlo bylo pak na topinky na dlouhou dobu, ze staženého trupu kus uřízly a zbytek pověsily na půdu. Tak visívaly v zimě v Trstenici po půdách více či méně obrané husí kostry, z kterých se po částech ukrajovalo na nedělní obědy.

Uříznutý kus husy se dal vařit, byla mastná „poliuka“, pod kterou se jindy dávaly kroupy, „ve svátky“ však nudle. To byla práce dívek, které považovaly z věc své kuchařské cti mít nudle hodně tenké a tak dlouhé, aby se při jídle chytaly mužům na „limburáky“ (knoflíky) u vesty. Po polévce maso, kterého děti dostaly jen „zdrůbek na vobliz“, největší kousek patřil tátovi a máma obyčejně svůj díl rozdělila hladovým očím těch nejmenších. K masu se podalo zelí a k tomu se „voloupil“ brambor.

Odpoledne prvního vánočního svátku patřilo rodině. Platilo za nezpůsob jít ten den někam na besedu, ani příbuzní se nenavštěvovali, jen vdané a ženaté děti přivedly rodičům ukázat „vnoučata“, a ty, co byly po službách ve vsi nebo v nejbližším okolí, taky navečer přiběhly aspoň na chvíli. Které bylo „zvedené“, doneslo domů koláč nebo kus pletenice, co dostalo u hospodáře „ke službě“ a od úst si utrhlo.

K večeři už maso nebylo, leda otec měl „schovánku“ od oběda, ostatní se spokoli kávou z žita doma praženého a kusem koláče. Na druhý svátek vánoční, na Štěpána, chodily děti dopoledne koledou. Majetnější ve sváteční „vobleči“ jen k příbuzným, chudé od čísla k číslu s některou ze známých koled, nebo jen s jednoduchým „Tetičko, já sem k vám přišel na koledu!“ (Oslovení tetičko nebo strejčku bylo běžné i mezi cizími) V poledne koleda končila. Odpoledne teprve si dopělí užili sousedských besed, „vejminkáři“ třeba i „klimbačky“ za pecí, děti venku „klouhačky a puškování“. Sáňky na železných saničkách mělo málokteré. A navečer už nezbývalo z dobrot vánočního stolu nic – poslední koláče se rozdaly dopoledne koledníkům, stromeček děti očesaly a poslední drobty z pletenice se hodily slepicím. Končily milé stědré svátky. Štědré i nejnuznějším, protože všechny hospodyně, na statku i v podruží, přejícné i hodné „hospodářské“ (šetrné) o vánocích bez výjimky plnily příkaz lidové moudrosti: „Na Štědrej den dej každýmu vejslužku, spokojeně budeš líhat na lůžku!“

(Článek pochází ze zemědělského kalendáře z roku 1976 a poslala nám ho paní Eva Sklenaříková ze Svitav)